

MINISTRY OF FINANCE
REPUBLIC OF LATVIA

DOSTUPNOST PODATAKA O BUDŽETU - UČEŠĆE GRAĐANA U LETONIJI

maj 2015. g.

Taisa Trubača
Ministarstvo finansija Republike Letonije
Zamenik direktora Sektora za budžet

Učesnici budžetskog procesa

Ministarstvo finansija izrađuje srednjoročne projekcije makro ekonomskog razvoja i utvrđuje fiskalna ograničenja. U saradnji sa resornim ministarstvima Ministarstvo finansija određuje osnovnu potrošnju. Ceni predloge za nove političke inicijative i predloge budžeta, priprema nacrt zakona o budžetu i podnosi ga Kabinetu ministara.

Resorna ministarstva učestvuju u utvrđivanju osnovne potrošnje, izradi predloga za nove političke inicijative i dostavljaju budžatske zahteve. Resorna ministarstva učestvuju u raspravi o nacrtu zakona o budžetu na sastanku Kabineta ministara.

Kabinet ministara usvaja nacionalne fiskalne ciljeve i gornje granice potrošnje. Kabinet ministara odlučuje o novim političkim inicijativama i dostavlja Parlamentu nacrt zakona o budžetu.

Parlament usvaja Državni zakon o budžetu nakon drugog čitanja.

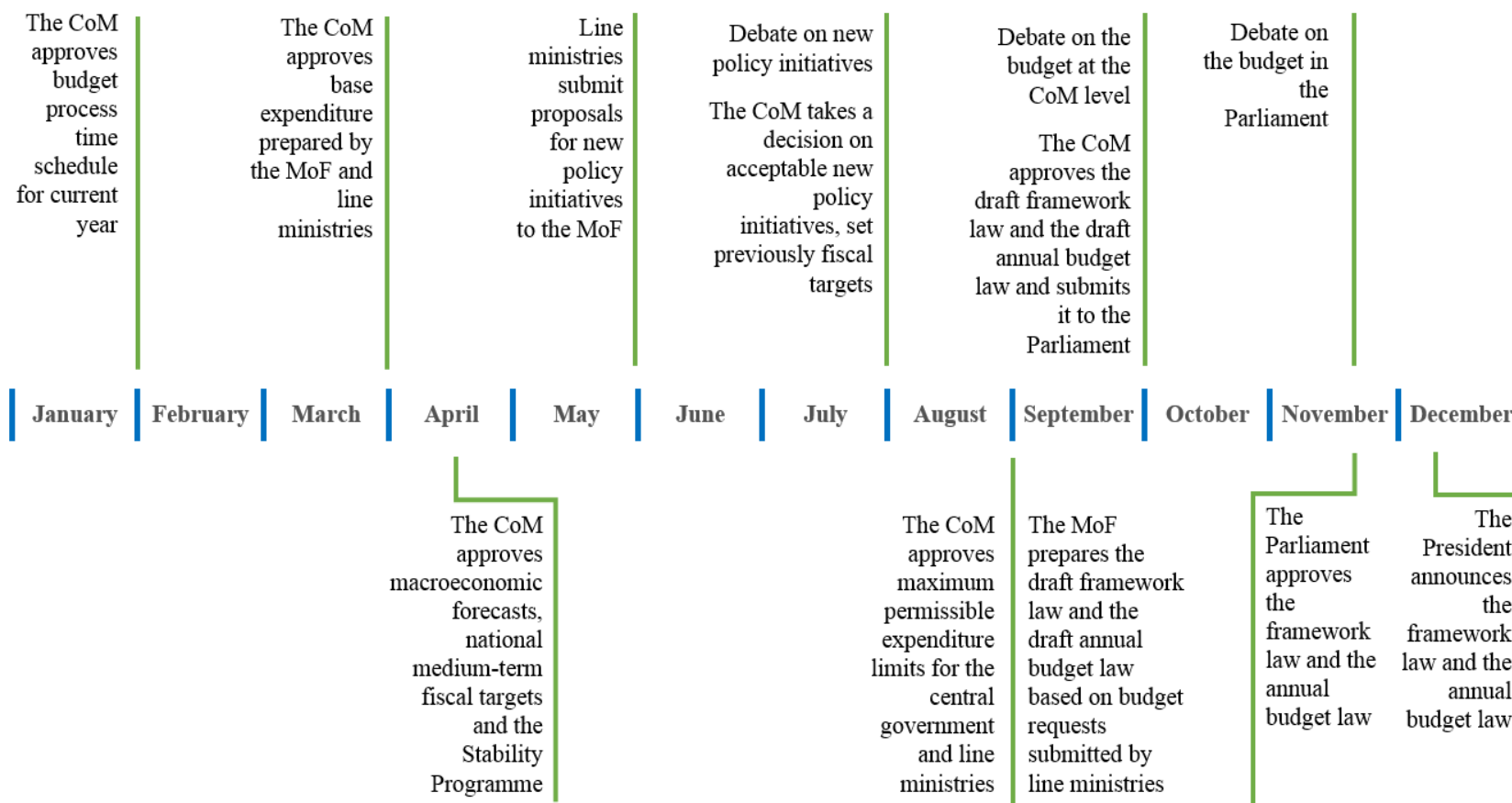
Predsednik Republike Letonije proglašava Državni zakon o budžetu.

Faze u procesu izrade budžeta

Budžetski kalendar

PREPARATION OF THE DRAFT FRAMEWORK LAW AND THE DRAFT ANNUAL BUDGET LAW IN LATVIA

Program stabilnosti Letonije

Svakog aprila, članice EU pripremaju svoje fiskalne planove za period od naredne tri godine – pogrami konvergencije /programi stabilnosti koje dostavljaju Evropskoj komisiji.

- ✓ Program stbilnosti sadrži srednjoročni cilj, osnovne ekonomske pretpostavke o rastu, zapošljavanju, inflaciji i drugim važnim ekonomskim pokazateljima. Program sadrži informacije za period od nekoliko godina, uključujući: informacije o izvršenju budžeta za godinu dana, tekuću budžetsku godinu i planove za naredne godine.
- ✓ Na osnovu programa stabilnosti, Evropska komisija ceni stanje u oblasti javnih finansija države i usklađenost sa uslovima Evropske unije za obezbeđivanje fiskalne discipline.
- ✓ Podnošenje programa stabilnosti u aprilu, omogućava zemljama članicama da uzmu u obzir mišljenje Evropske komisije o pogramu, prilikom izrade zakona o srednjoročnom budžetskom okviru i godišnjeg zakona o državnom budžetu.

Zakon o budžetu opšte države – struktura i sadržaj

Zakon (tekst)

- **oko 20 strana, 70 članova**
- **Bilans** prihoda i rashoda u budžetu i dozvoljena visina nacionalnog **duga**
- Projekcije **BDP**
- Uslovi za pojedinačne **aproprijacije**
- **Posebna prava i obaveze** pojedinačnih budžetskih subjekata
- Uslovi za raspodelu prihoda **budžeta za socijalno osiguranje**
- **Ostali** posebni uslovi za određenu godinu

Zakon (Prilozi)

- **10-15 priloga, oko 200 strana, 550 budžetskih programa i podprograma**
- Pregled poreskih i neporeskih **prihoda i rashoda**
- Rashodi (**aproprijacije**) prikazani po programima i šiframa ekonomske klasifikacije
- Dotacije za **lokalne samouprave**
- Maksimalno dozvoljeni iznosi **državnih garancija**
- **Dugoročne obaveze** budžeta centralne države

Napomene (~1 500 strana)

- Informacije o **ekonomskoj situaciji** i opis **makro ekonomske strategije**
- **Analiza prihoda**
- **Objašnjenje** o rashodima i **novim inicijativama**
- Rezultati i **pokazatelji učinaka** za budžetske programe
- Pregled budžetskih **rashoda prema administrativnoj i funkcionalnoj klasifikaciji**
- Informacije o **investicionim projektima**
- Informacije o drugim zakonima sadržanim u **paketu zakona o budžetu**

Okvirni zakon – struktura i sadržaj

Sadržaj Okvirnog zakona (za period od 3 godine)

- Srednjoročni **ciljevi budžeta i prioritetni pravci razvoja**, radi ostvarivanja ciljeva i rezultata predviđenih nacionalnim razvojnim planom i drugim dokumentima za planiranje politike
- Formulisanje **ciljeva fiskalne politike** države
- **Projekcije BDP** prema stabilnim i tekućim cenama, trendovi rasta

Napomene (objašnjenje) uz Okvirni zakon

- Informacije o projekcijama **makro ekonomskog razvoja**, srednjoročna procena rizika, **kao i poređenje** sa srednjoročnim makro ekonomskim projekcijama iz okvirnih zakona za predhodne godine
- **Ciljevi srednjoročne fiskalne politike** i mere koje su neophodne za njihovu implementaciju, **kao i poređenje** sa ciljevima srednjoročne fiskalne politike iz okvirnih zakona iz

Saradnja sa parlamentarnim odborima (I)

Najbliža saradnja o pitanjima budžeta odvija se sa Parlamentarnim odborom za budžet i finansije (porezi):

- Tokom **procesa planiranja državnog budžeta**, svi dokumenti koji su deo zakonodavnog budžetskog paketa dostavljaju se Parlamentarnom odboru za budžet i finansije. O njima se detaljno raspravlja sa stručnjacima iz Ministarstva finansija, resornih ministarstava i drugim zainteresovanim. Ostali odbori sarađuju sa Parlamentarnim odborom za budžet i finansije u domenu svojih nadležnosti (npr, zdravstvo, socijalna pitanja, ekonomski razvoj, obrazovanje i druga pitanja koja imaju uticaj na budžet za narednu godinu).
- U fazi **izvršenja budžeta**, Ministarstvo finansija dostavlja Parlamentarnom odboru za budžet i finansije najmanje **jednom u tri meseca izveštaje o učinku** državnog budžeta.
- Ministar finansija može: da **poveća aproprijacije** utvrđene u godišnjem zakonu o budžetu države, za pokrivanje obaveza vezanih za nacionalni dug; može da podigne dozvoljene gornje granice rashoda za rad vlade u slučaju kada su obaveze vlade nastale kao posledica nepredviđenih okolnosti; da podigne gornje granice za zaduživanje ili za izdavanje garancija lokalnim samoupravama. Pre nego što to učini ministar finansija je dužan da *proveri da li Parlamentarni odbor za budžet i finansije ima primedbe na njegove odluke.*
- Pored toga, ministar finansija obaveštava Parlamentarni odbor za budžet i finansije o izdavanju uputstava koje omogućavaju Trezoru da odloži ili smanji plaćanja tokom određenog vremenskog perioda.

Saradnja sa parlamentarnim odborima(II)

Saradnja između Ministarstva finansija i Parlamentarnog odbora za javne rashode i reviziju:

- **Izveštaj o finansijskoj godini** u vezi sa realizacijom državnog budžeta i budžeta lokalnih samouprava, zajedno sa mišljenjem Državne revizorske institucije, razmatra se u okviru Parlamentarnog odbora za javne rashode i reviziju.
- Ministar finansija ili predstavnici Ministarstva finansija se često pozivaju da **učestvuju** na sastancima Parlamentarnog odbora za javne rashode i reviziju, na kojima sa predstavnicima ovog odbora **razmatraju pitanja** koja su u nadležnosti odbora ili od njih dobijaju predloge i sugestije.
- Parlamentarni odbor za javne rashode i reviziju redovno pokreće **diskusiju** o različitim temama vezanim za efikasnost i delotvornost javnih rashoda, što podrazumeva obezbeđivanje dodatnih informacija i analiza za Ministarstvo finansija i resorna ministarstva.

Saradnja sa socijalnim partnerima i lokalnim vlastima

Saradnja sa Nacionalnim tripartitnim savetiom za saradnju:

- Letonija ima dobro razvijen model socijalnog partnerstva – Nacionalni tripartitni savet za saradnju.
- Tripartitni savet okuplja predstavnike vlade, sindikata i poslovne zajednice na sastancima na kojim oni diskutuju o različitim temama, između ostalog, o pitanjima koja se odnose na izradu i usvajanje budžeta države.

Saradnja sa udruženjima i nevladinim organizacijama u relevantnim oblastima:

- Resorna ministarstva ostvaruju blisku saradnju sa najvažnijim strukovnim udruženjima (npr. Konfederacija poslodavaca Letonije, Konfederacija slobodnih sindikata Letonije, Privredna i industrijska komora Letonije, Udruženje banaka Letonije, Udruženje konsultanata Letonije, Udruženje poreskih savetnika Letonije, itd.). Na taj način se obezbeđuje da se u procesu odlučivanja uzmu u obzir sva pitanja koja su od značaja.
- Saradnja sa nevladinim institucijama je jedan od prioriteta vlade. Ova saradnja se uglavnom odvija preko sporazuma o saradnji koje Kabinet ministara potpisuje sa nevladinim organizacijama. Veoma se promoviše uključivanje nevladinog sektora u obavljanje državnih funkcija (delegiranje).

Saradnja sa lokalnim vlastima

- Održavaju se pregovori između ovlašćenog predstavnika Kabineta ministara i Letonskog udruženja lokalnih i regionalnih vlasti. Rezultati pregovora se prilažu uz nacrt zakona o budžetu u vidu protokola.

Učešće građana u procesu planiranja

- Formalne grupe (na primer, udruženja, fondacije, sindikati, organizacije poslodavaca, verske organizacije) i neformalne grupe (neregistrovane inicijative, interesna udruženja), kao i individualna fizička lica
- Građani i šira javnost mogu da se uključe u različitim fazama procesa planiranja razvoja
- Predstavnici građana i šire javnosti mogu da se uključe u proces planiranja razvoja:
 - ✓ Učešćem u međuinstitucionalnim radnim grupama i savetodavnim telima;
 - ✓ Učešćem u javnim raspravama;
 - ✓ Uključivanjem u javne konsultacije;
 - ✓ Uključivanjem u grupe za debatu;
 - ✓ Davanjem mišljenja o dokumentu za planiranje razvoja;
 - ✓ Davanjem primedbi i predloga;
 - ✓ Učešćem u sprovođenju politika.
- Učešće građana i šire javnosti u izradi nacrtu pravnih akata se evidentira u izveštaju o početnoj oceni uticaja pravnih akata

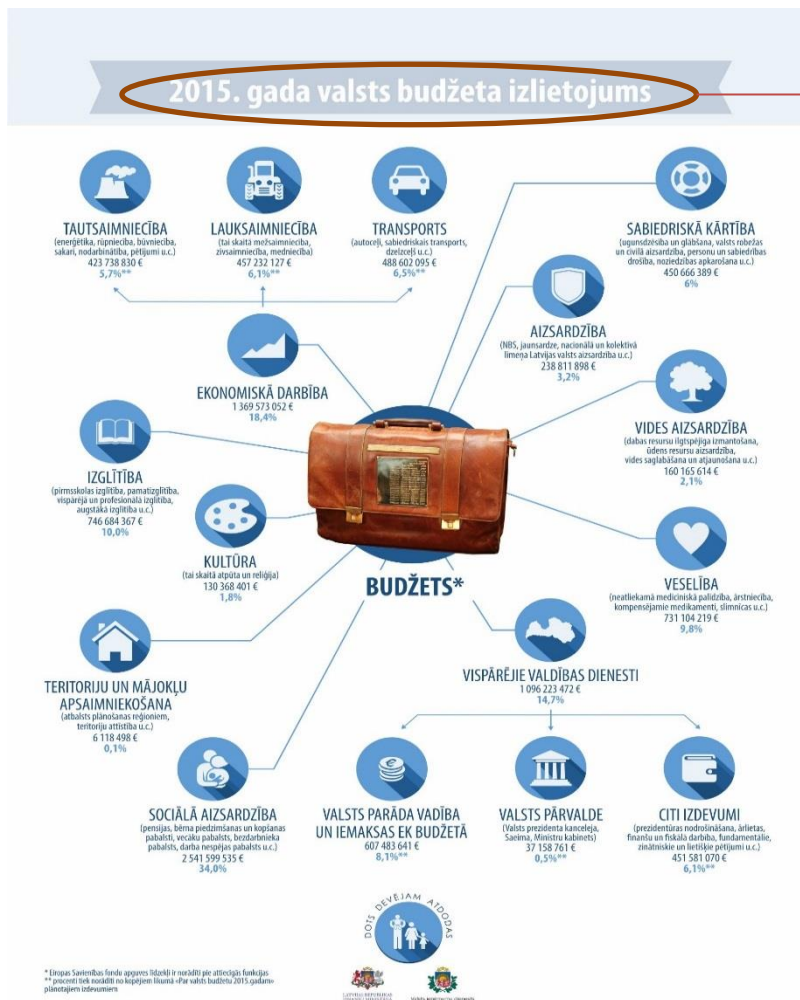
Otvorenost i mediji

- **Sastanci Kabineta ministara mogu se pratiti onlajn** na internet stranici Kabineta ministara (takođe se arhiviraju i mogu se naknadno pratiti). Na taj način građani mogu da prate odluke koje vlada donosi i čuju razloge za te odluke
- **Rasprave u Parlamentu mogu se pratiti onlajn** na internet stranici Parlamenta i preko nacionalne radio stanice
- Predstavnici vlade i stručnjaci ministarstava često **učeštvuju u TV debatama** na različite teme, daju **intervjue** o aktuelnim pitanjima, a prisutni su i na **socijanim mrežama** (Twitter, Facebook)
- Parlament, Kabinet ministara i svi ministri po pravilu odgovaraju na pisma građana i dužni su da obezbede tražene informacije i odgovore. Na taj način se omogućava **dijalog sa građanima**
- Po potrebi, koriste se i druga **sredstva komunikacije**, na primer predavanja na fakultetima za studente na temu nacionalnog budžeta, ili se distribuira atraktivan informativni materijal

Informisanje građana o drřavnom budřetu za 2015.

g. Informativna brořura za građane

Rashodi drřavnog budřeta u 2015.

g. Rashodi drřavnog budřeta – funkcionalni prikaz:

- Sluřbe opšte drřave
- Odbrana
- Javni red i mir
- Ekonomske aktivnosti
- Zařtita řivotne sredine
- Upravljanje zemljiřtem i stambenim pitanjima
- Zdravstvo
- Rekreacija, kultura i religija
- Prosveta
- Socijalna zařtita

Informisanje građana o drřavnom budřetu za 2015. g. (2)

Valsts funkcijām paredzētie budřeta izdevumi

VALSTS KONSOLIDĒTĀ BUDŘETA IZDEVUMI, miljonos eiro

NODARBINĀTO CILVĒKU SKAITS, tūkstošos

BUDŘETA IZDEVUMI MILJARDOS

Rashodi za drřavne poslove
Rashodi konsolidovanog budřeta drřave

Rashodi konsolidovanog budřeta drřave u 2015. g. u poređenju sa 2014. g:

- Obrazovanje (+12,8%)
- Zdravstvo (+4%)
- Javne politike (+3,4%)
- Odbrana (+12,2%)
- Socijalna zaštita (+6,3%)

Broj zaposlenih:

- Nastavno i akademsko osoblje
- Lekari i drugo medicinsko osoblje
- Vatrogasci i policajci
- Mornari
- Socijalni radnici

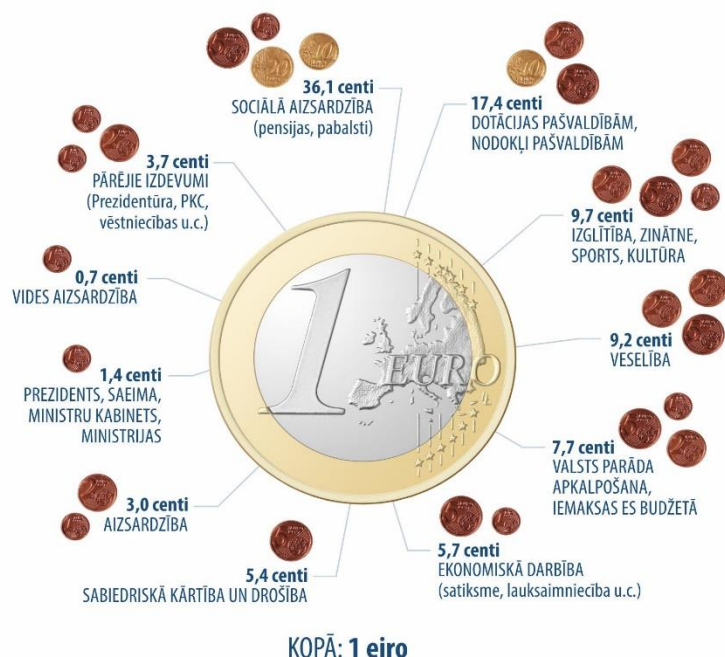

Informisanje građana o drđavnom budđetu za 2015.

g. (3)

Kur paliek nodokļos samaksātie līdzekļi?

UZZINI, CIK TIEK NOVIRZĪTS NOZARĒM
NO VIENA NODOKĻOS SAMAKSĀTĀ EIRO

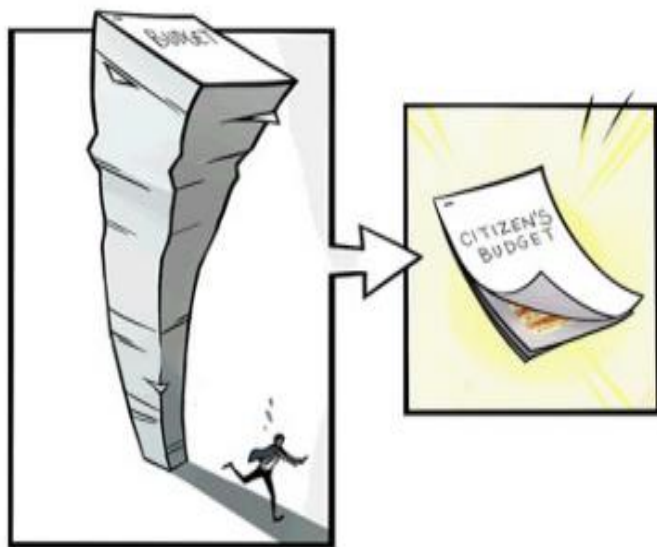
Gde ide novac poreskih obveznika?

Kako se po sektorima raspoređuje svaki evro plaćenog poreza?

- Socijalna zaštita (penzije, doprinosi) – 36,1 cent;
- Transferi lokalnim samoupravama, lokalne poreske uprave – 17,4 cent;
- Obrazovanje, nauka, sport, kultura – 9,7 cent;
- Zdravstvo – 9,2 centa;
- Servisiranje javnog duga, doprinosi budžetu EU – 7,7 cent;
- Ekonomske aktivnosti (saobraćaj, poljoprivreda) – 5,7 cent;
- Javni red i mir – 5,4 cent;
- Odbrana – 3,0 cent;
- Predsednik, Parlament, Kabinet ministara – 1,4 cent;
- Zaštita životne sredine – 0,7 cent;
- Ostali rashodi (Predsedništvo, ambasade) – 3,7 cent.

Buduće perspektive

Tokom protekle decenije doneti su važni zakoni koji građanima daju mogućnost pristupa informacijama i učešća u procesima donošenja odluka. Uprkos tome, još uvek ostaju sledeći izazovi za budućnost:

- Unapređivanje sistema za upravljanje učinkom
- Unapređivanje objašnjenja koja će dokument o budžetu učiniti razumljivim građanima
- Nastavljanje sa izradom informativnih brošura o državnom budžetu za građane (prihodi/rashodi)
- Nastaviti sa održavanjem rasprava o budžetu s ciljem informisanja građana svim fazama budžetskog procesa, putem televizijskih emisija, okruglih stolova, itd.

Hvala vam na pažnji!